

บทที่ 8

ดูค่าประกันสุขภาพที่ต้องจ่ายเพิ่มเติมหากต้องรักษาในโรงพยาบาล
100 บีชแอลซาก พ.ศ. ๒๕๙๘ ห้ามไม่ได้

1. ผลการดำเนินของหน่วยอุปการการทันสีที่มีค่าระบบการเงินต่างประเทศ
  2. ความสำเร็จที่ได้ไปที่ต้องยกให้การเดินทางของครัวซ์เมียกัมมาตังแต่สมัยถูกใจทัน
  3. บัญชีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายทันนั้นมาใช้หมายเหตุระหว่าง
  4. รายงานที่เข้ามาในไทยที่อยู่ต่างประเทศของกองค์ไว้เป็น ห.ก. 2445
  5. วิกฤติการณ์ทางการเมืองของกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และภาระทางพญาภานมากใน
  6. รายงานที่แสดงถึงความเสื่อมของกรุงศรีอยุธยาในที่ต้องห้ามและไม่ว่างลงกระรอกไม้ครั้งที่ 2
  7. วิกฤติการณ์ทางการเมืองของกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 และการดำเนินการแก้ไข
  8. มนต์มนต์ทางการเมืองของไทยในคราวนี้ ตามที่

四庫全書

การศึกษาทางวิชาชีพมากด้วยความมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาศักยภาพก้าวข้ามระดับประเทศที่นำไปสู่ความต้องการเงินตราต่างประเทศเป็นตัวกลางการผลักเป็นศูนย์กลางห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญ จึงการผลักดันภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ให้สามารถเข้าสู่ตลาดโลกได้โดยตรง และต้องปรับเปลี่ยนวิถีทางค้าขายจากภาคในประเทศมาเป็นภาคอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติและเชิงลงทุน

ในช่วงสุดท้ายไม่ก็ต่อไปนี้ ๒ "ได้เกิดการประจุบันที่ืออห์่างรูนแพร่งเป็นของจากหมกของ
ท่านมาทางเดือนปีใหม่ตามธรรมเนียม แต่การพิษที่รุนแรงนั้นคือ ให้เกิดความล้าภาระทางหน้าที่การวัดที่บ้านหมู่บ้าน
และเสื่อมเสียของความเป็นมนต์ ประมุกที่บ้านที่บ้านที่อยู่ในหมู่บ้าน ความล้าภาระทางหน้าที่การวัดเป็นภัยคุกคามอย่างมาก
และรุนแรงต่อองค์เจ้าศรีวันทุนดุริยางค์ที่สอนให้บ้านเมืองที่บ้านเรือนหมู่บ้านสำราญเดินทางไปประพาส
ให้บ้านเมืองที่อยู่ใน

မြန်မာစက်ကိုယ်တေသနပါတီမှာ ၁၀၀ ပြိုင်း ၇၂။ အော် ၇၃။ မြန်မာစက်မှာ ၁၀၀
ပြိုင်း လိုအပ်သော ပို့ဆောင်ရေး ပါတီမှာ ၁၀၀ ပြိုင်း ၇၄။ တော်မာရွေ့ချုပ် ၁၀၀ ပြိုင်း
၇၅။ ပို့ဆောင်ရေး ပါတီမှာ ၁၀၀ ပြိုင်း ၇၆။ ပို့ဆောင်ရေး ပါတီမှာ ၁၀၀ ပြိုင်း ၇၇။

สภาพทั่วไปในช่วงจาก พ.ศ. 2398-2445

เมื่อรัชกาลที่ 4 ทรงทำสนธิสัญญาการค้ากับชาวตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ. 2398 ทำให้การค้าขายโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ เจริญรวดเร็วเกินคาดหมาย พวงพ่อค้าฝรั่งได้นำอาเจิน เหรียญดอลลาร์ ซึ่งใช้ซื้อขายในเมืองจีนเข้ามาซื้อสินค้า แต่รายฎูรไทยไม่ยอมรับ ฝรั่งจึงต้องเอาเหรียญดอลลาร์มาขอแลกเงินบาทจากรัฐบาลแต่เงินบาทพดดังนั้นทำด้วยเครื่องมือไม่ใช่เครื่องจักร เดา ระดมกันทำได้เพียงวันละ 2,400 บาท เป็นอย่างมากไม่พอให้ฝรั่งแลกได้ ตามปรารถนาพวง Kong สุลจังพากันร้องทุกข์ว่าเป็นการเสียประโยชน์ของพวกราชต่างประเทศที่มาค้าขาย รัชกาลที่ 4 จึงทรงพระราชนิรภัยเปลี่ยนรูปเงินตราเป็นเหรียญ (ครั้นนั้นเรียกว่า เงินแป) ให้ทำได้ด้วยเครื่องจักร ในตอนบังติดตั้งเครื่องอยู่นั้นก็ได้ประกาศให้รายฎูรรับ เหรียญดอลลาร์ จากชาวต่างประเทศ และมาแลกเงินบาทที่พระคลังมหาสมบัติได้ในอัตรา 3 เหรียญต่อ 5 บาท แต่รายฎูรก็ยังไม่ค่อยพอใจจะใช้ พ.ศ. 2403 สร้างโรงกลาดสำเร็จ ผลิตเงินได้เป็น 4 ขนาดคือ 1 บาท กึ่งบาท สลึง และเพ่อง และยังทำเหรียญทองคำอักราคาเหรียญละ 10 สลึง (เท่ากับ 1 ตำลึงจีน) ด้วย เมื่อประกาศให้ใช้เงินตราอย่างเหรียญแล้วเงินพดดังก็ยัง โปรดอนุญาตให้ใช้อยู่ แต่ไม่ได้ทำเพิ่มขึ้น

ต่อมาอีก 2 ปีคือใน พ.ศ. 2405 ได้โปรดให้ทำเหรียญดีบุกขึ้นใช้แทนเบี้ยหอยเป็น 2 ขนาด ๆ ใหญ่เรียกว่า อั้ฐ มูลค่า 4 อั้ฐเป็น 1 เพ่อง (เท่ากับอั้ฐละ 100 เมี้ย) ขนาดเล็ก เรียกว่า โสพสมูลค่า 16 โสพเป็น 1 เพ่อง (เท่ากับโสพละ 50 เมี้ย) การใช้เบี้ยหอยก็เป็นอันเลิกแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2406 รัชกาลที่ 4 ทรงพระราชนิรภัยสร้างเหรียญทองคำขึ้นเป็น 3 ขนาด ๆ ใหญ่เรียกว่า ทศ (1 ทศเท่ากับ 8 บาท) ขนาดกลางเรียกว่า พิศ (1 พิศเท่ากับ 4 บาท) และขนาดเล็ก (เท่ากับเหรียญทองที่สร้างแต่แรก) เรียกว่า พัดดึงส์ (มีค่าเท่ากับสินสลึง) ในคราวเดียว กันนี้ได้ทรงพระราชนิรภัยสร้างเงินกระดาษขึ้น 2 ประเภท ๆ หนึ่งมีอักษรพิมพ์และประทับพระราชนิรภัย 3 ดวงเป็นสำคัญเรียกว่า “หมาย” มีราคาต่าง ๆ จาก 1 บาท ไปถึงในละเพ่อง อีกแบบหนึ่งคือ เชือซึ่งเรียกว่า “ใบพระราชทานเงิน” มีขนาดใหญ่กว่า “หมาย” มีอักษรพิมพ์และประทับพระราชนิรภัย 3 ดวงตัวชุด 2 ดวงด้วย กรณี 1 ดวง เป็นลายคุณอีก 1 ดวง ราคานั้น แต่ 1 ชั้งสิบตำลึงจนถึงในละ 7 ตำลึง กระดาษทั้ง 2 อย่างนี้หากใครได้ก็คงเอาไปขึ้นเงินที่พระคลังในไม้ซ้า เพราะยังไม่นิยมจึงไม่แพร่หลาย

ใน พ.ศ. 2408 ได้โปรดให้สร้างเหรียญทองแดงขึ้นอีก 2 ขนาด มีราคาอยู่ระหว่าง เหรียญเงินกับดีบุก ขนาดใหญ่เรียกว่า ชัก (2 อัน เพ่อง) ขนาดเล็กเรียกว่า เชี่ยว (4 อันเพ่อง) เงินตราที่สร้างสมัยรัชกาลที่ 4 นี้ ที่ทำด้วยเงินและทองแดงไม่มีปัญหาแต่ที่เป็นทองคำ และดีบุกนั้นมีปัญหาคือ เหรียญทองคำนั้นช้าเมื่อเวลาไปเก็บเสียอย่างทองรูปพรรณ หรือไม่ก็อาจ

ไปทำเครื่องแต่งตัว ไม่ชอบใช้เป็นเงิน เหรียญทองเป็นของมีน้อยก็เลยหมดไป ส่วนเหรียญดิบuk นั้นแม้จะพอให้แข็งติดกับดิบukสามัญเพื่อกันปลอม แต่มีอิสักษ์กันแพร่หลายก็มีพากันคิดทำปลอมขึ้น โดยหลบไปทำทางบกขี้ใต้ลอนสั่งเข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพฯ การที่เหรียญปลอมนี้มากขึ้นทำให้รายได้รัฐลดลงเกี่ยวกับการจะรับเหรียญดิบuk เพราะไม่รู้จะเลือกว่าอันไหนปลอม ครั้นจะกลับไปใช้เมี้ยก์หามาได้ เพราะเลิกใช้มาหลายปีแล้ว

เมื่อเริ่มรัชกาลที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นเวลากำลังเกิดปั่นปวนเพราภัยร้ายมีพ่อใจกัน เหรียญดิบukจนตลาดในกรุงเทพฯ แทนจะหยุดการซื้อขายอยู่หลายวัน รัฐบาลจึงต้องรับวินิจฉัย ออกประกาศห้ามขายจากกรองราชย์เพียง ๑๓ วัน ให้คนทั้งหลายนำเหรียญทองแดงและดิบukของหลวงมาขึ้นเป็นเงินจะยอมให้เต็มราคากายใน ๑๕ วัน เมื่อพ้นกำหนดจะให้ใช้ในราคคล่องคือ

- (๑) เหรียญทองแดงอย่างซีก (อัฐ) เหลือค่า ๘ อันเพื่อง
- (๒) เหรียญทองแดงอย่างเชี่ยว (โสฬส) เหลือค่า ๑๖ อันเพื่อง
- (๓) เหรียญดิบukอย่างอัฐเหลืออันละ ๒๐ เมี้ย (๔๐ อันเพื่อง)
- (๔) เหรียญดิบukอย่างโสฬสเหลืออันละ ๑๐ เมี้ย (๘๐ เมี้ยเพื่อง)

และแม้รัฐบาลจะประกาศลดค่าลงเหล่านั้น รายได้ยังคงค่ากันโดยลำพังลงไปอีกคือ อัฐดิบukเหลือเพียงอันละ ๑๐ เมี้ย และโสฬสดิบukเหลือเพียงอันละ ๕ เมี้ย

จากปัญหาเงินตราаниц่องจึงได้ตกลงทำโรงกษาปณ์ขึ้นใหม่ให้ดีกว่าเดิม แต่ต่อมาเกิดปัญหาอีกคือ ราคากษาปณ์และดิบukในห้องคลอดสูงขึ้น มีผู้รู้ว่าราคานี้อ่อนแรง แต่ดิบukที่ใช้กันในตลาดกรุงเทพฯ ต่ำกว่าราคานี้อ่อนแรง และดิบukหลอม ที่มีขายกันในประเทศไทย ก็พากันเอาเหรียญทองแดงและดิบukหลอมลงมาขายประเทศไทยอีกเป็นอันมาก ครั้นเหรียญทั้ง ๒ มีไว้ในตลาดน้อยลงก็เกิดการใช้ปั๊กระเบื้องกันขึ้นแพร่หลาย ปั๊กระเบื้องนั้นแต่เดิมเป็นแต่ที่นับคะแนนสำหรับเล่นเบี้ยในโรงบ่อน จึงเจ้าของบ่อนคิดทำขึ้นเพื่อให้ใช้ขอลาภบันเสือสะพวกกว่าเงินตรา เวลาคนไปเล่นเบี้ยให้อาจเงินมาแลกปั๊ ลิกแล้วก็ไปคืนปั๊แลกเงินกลับไป ไกรเป็นนายอากรบ่อนเบี้ย ดำเนินให้หนักคิดทำปั๊มีเครื่องหมายของตนเป็นคะแนนราคาต่าง ๆ สำหรับใช้ในบ่อน ดำเนินนั้น การมีใช้ภายนอกบ่อนเป็นเงินคงเกิดนักลงเล่นพนันมักง่ายเอามาปั๊จึงขอองกินตามร้านหน้าโรงบ่อน ผู้ขายก็ยอมรับ เพราะเข้าไปแลกเป็นเงินในโรงบ่อนได้ง่าย ครั้นเมื่อหายาเหรียญทองแดงและดิบuk ของหลวงยากเข้าก็มีการใช้ปั๊เป็นเงินแพร่หลาย ห่างบ่อนออกไปทุกที่เพราคนเชื่อว่าอาจเอามาขึ้นเป็นเงินมีได้ก็ได้ นายบ่อนเบี้ยจ้างปั๊ได้เงินมากขึ้นก็สั่งจากเมืองจีนมาเพื่อเป็นรูปและราคาต่าง ๆ ตามใจชอบ โดยมีถึงค่า ๒ สลึง เป็นอย่างสูง แต่อากรบ่อนเบี้ยนั้นต้องประเมินสูงทุกปี ถ้าล้วนปั๊ลง นายอากรคนใดไม่ได้ทำต่อ ก็กำหนดเวลาให้คนเอามาบ่อนของตนมาแลกเงินคืนภายใน ๑๕ วัน เกินกำหนดไปไม่ขอนรับการทำเช่นนี้เป็นทางที่เกิดกำไร โดย

รายภูรที่เสียเบรียบก็ไม่ค่อยเดือดร้อน เพราะใช้บี้แทนเงินที่หายากได้ จึงไม่มีครัวร้องทุกข์จน พ.ศ. 2417 รัฐบาลจึงประกาศห้ามนำให้นายบ่อนเมืองทำบี้ แต่ตอนนั้นหรือยุคของแดงที่ทำในยุโรป (ต้นทุนถูกกว่าทำเอง) ยังไม่เสร็จต้องออกชนบัตรใบละ 1 อัฐใช้อัญชลีราหนึ่ง เมื่อหรือยุคของแดงมาถึงปัจจุบันตราบีก็ยังคงใช้ไปกว่าหนึ่ง

ในระหว่างระยะหลัง พ.ศ. 2398 ถึง พ.ศ. 2445 นั้น โลหะเงินที่ได้มาจากการได้เบรียบดุลการค้าจะถูกนำมาราบบีให้แก่โรงกลาสป์ การขนส่งโลหะเงินนี้ในระยะดังกล่าวส่วนมากทำโดยพ่อค้าเอกชน แต่ในตอนปลาย ๆ ช่วง ธนาคารได้เข้ามาทำหน้าที่แทน ธนาคารแห่งแรกในประเทศไทยเป็นสาขาของธนาคารซ่องกงและเซี่ยงไฮ้ จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2431 ตามมาโดยสาขาของธนาคารชาเตอร์ แห่งอินเดีย ออสเตรเลีย และจีน ใน พ.ศ. 2437 และธนาคารแห่งอินโดจีน ใน พ.ศ. 2440 ธนาคารเหล่านี้จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารทางการเงินในการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ธนาคารยังได้รับอนุญาตให้ออกชนบัตรด้วย แต่การหมุนเวียนของชนบัตรมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือมีเพียง 3.3 ล้านบาท ในเดือนธันวาคม 2445 ซึ่งเป็นตอนที่ชนบัตรออกมาใช้แล้วถึง 14 ปี ชนบัตรเหล่านี้หมุนเวียนจำกัดอยู่เพียงในกรุงเทพฯ

ภายนอกเขตกรุงเทพฯ นั้นเงินตราไม่มีการใช้กันแพร่หลายกว้างขวางมากนักในช่วง พ.ศ. 2398 แต่หลังจากนั้นมา ก็มีการใช้มากขึ้นเรื่อยๆ อย่างสม่ำเสมออุปสรรคที่ทำให้เงินตราไม่มีการใช้กว้างขวางก็ เพราะ หนทางเดียวที่จะขนย้ายเงินจากสถานที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ได้ก็โดยการขนส่งโลหะเงินซึ่งหนักมากไปโดยต้นทุนที่สูงและเสี่ยงมากเท่านั้น นอกจากนั้นก็ปรากฏว่าในภาคเหนือมีการใช้เงินรูปและภาคใต้มีการใช้ดอลลาร์ของลาบู ทำให้รัฐบาลไทยไม่ได้นำอาเงินนาทไปใช้หมุนเวียนอย่างทั่วถึงในเขตนี้ จนกระทั่งในระยะหลัง

กล่าวได้ว่ากลไกทางการเงินในช่วง พ.ศ. 2398-2445 นั้น เป็นแบบง่าย ๆ แต่ก็ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลมิได้รับผิดชอบหรือควบคุมปริมาณเงินเลย แต่เงินก็สามารถปรับตัวเองได้โดยอัตโนมัติตามความต้องการในกรุงเทพฯ กล่าวคือเมื่อการค้าขยายตัวมาก ธนาคารและพ่อค้าภายในประเทศจะมีโลหะเงิน (จากการขายสินค้า) เข้ามาระยะห่างแลกเปลี่ยนเงินบาท แต่ถ้าการค้าขยายตัวมากและจำเป็นต้องใช้จ่ายชำระหนี้ สินค้าเข้า พ่อค้าและนายธนาคารจะขายเงินบาทคืนแก่กระทรวงพระคลังฯ เพื่อแลกเป็นดอลลาร์ สำหรับส่งออกไปชำระค่าสินค้า อย่างไรก็ตามโดยปกติช่วงนี้ การค้าขยายตัวมากกว่า จึงมีการนำโลหะเงินเข้าประเทศลดลง มา เมื่อราคาโลหะเงินเทียบกับทองคำเริ่มตกต่ำลง หลังจากปี 2413 มูลค่าแลกเปลี่ยนของเงินบาทเทียบกับเงินปอนด์ ก็ลดลงด้วยเพราะเงินบาทผูกพันกับโลหะเงินในขณะที่เงินปอนด์ผูกพันกับทองคำ อย่างไรก็ตาม มูลค่าแลกเปลี่ยนกับดอลลาร์เมิกซิกัน และ

มลายไม่เปลี่ยนแปลง เพราะว่าเหรียญทั้ง 2 นั้นเป็นโลหะเงินเหมือนกับเงินบาท การที่ค่าเงินบาทลดลงเมื่อเทียบกับเงินปอนด์นี้ไปกระทบต้นสินค้าออกสู่ประเทศที่ใช้เงินปอนด์ เพราะจะทำให้คุ้มค่าเหมือนกับเงินบาท แต่เนื่องจากสินค้าออกจะขายไปยังประเทศที่ใช้มาตรฐานเงินบาท สินค้าออกจึงเพิ่มไม่นานนัก แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ต้องกระทำการระไห่อนมาก เพราะต้นทุนสินค้าเข้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากสินค้าเข้าส่วนมากมาจากอังกฤษ โดยเฉพาะต้นทุนเครื่องมือ เครื่องจักรในการก่อสร้างทางรถไฟได้ราคาสูงขึ้นมาก

ในขณะนั้นเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีระบบเงินตราอยู่ภายใต้มาตรฐานเงินบาท นูก้า ของเงินบาทในการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ซึ่งกับน้ำหนักและความบริสุทธิ์ของเงินที่ผสมในเหรียญ ดังนั้นการที่ค่าของเงินบาทลดลงเรื่อยๆ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทซึ่งเดิมเป็น 8 บาทต่อ 1 ปอนด์ลดลงเป็นถึง 21 บาทต่อ 1 ปอนด์ ใน พ.ศ. 2445 รัฐบาลจึงตัดสินใจเลิกผูกพันกับมาตรฐานเงินในปัจจุบัน โดยคำแนะนำของที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ

การเงินในช่วง พ.ศ. 2445-2484

(1) การเข้าสู่มาตรฐานทองคำ

การที่โลหะเงินมีค่าลดลง ทำให้รัฐบาลไทยต้องพิจารณาถึงการที่การค้าและการคลังของรัฐบาลต้องถูกรบกวนจากการลดค่าเงิน รัฐบาลต้องการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่มีเสถียรภาพสำหรับเงินบาทเพื่อหาอัตราที่มีดุลยภาพเพื่อประโยชน์ในการค้าและการคลังของชาติ ทั้งนี้เพราะแม้จะมีคุณค่าได้เปรียบมาก แต่เงินบาทก็มีค่าน้อยลง เพราะไปผูกพันกับโลหะเงิน นอกเหนือจากนี้ความประณานาของรัฐบาลที่จะถูกเงินทุนจากต่างประเทศก็เป็นอีกประการหนึ่ง ที่รัฐบาลจำเป็นต้องทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพด้วย ในปี 2443 ที่ปรึกษาทางการคลังได้แนะนำว่า ถ้าเงินบาทหันมาผูกพันกับค่าของทองคำ รัฐบาลจะถูกเงินต่างประเทศได้ง่ายกว่า และขณะเดียวกันจะเป็นการส่งเสริมให้นายทุนต่างชาติมาลงทุนด้วย เพราะค่าของเงินมีเสถียรภาพ

ในปลายปี 2445 ในที่สุดโครงข่ายปั๊กปีดครับการทำเหรียญเงินโดยเสรี และมีการเปลี่ยนระบบการแลกเปลี่ยนใหม่ระหว่างเงินบาทกับเงินปอนด์ โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างกันให้คงที่โดยที่ตอนแรกอัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดคงที่ 1 อัตรา 17 บาทต่อปอนด์ซึ่งสูงไปแต่ในที่สุดอัตราที่ได้เปลี่ยนเป็น 20 บาทต่อ 1 ปอนด์ ในเดือนธันวาคม 2445 และในตอนนี้เงินบาทก็ได้ถูกอิงไว้กับเงินปอนด์ซึ่งอยู่ในมาตรฐานทองคำ ซึ่งก็คือระบบการเงินของไทยเป็นแบบอิงมาตรฐานทองคำนั้นเอง และเลิกอิงในมาตรฐานโลหะเงินต่อไป

การกระทำของรัฐบาลดังกล่าวได้ถูกคัดค้านอย่างรุนแรง โดยธนาคารพาณิชย์ใหญ่ ๆ 3 แห่งในกรุงเทพฯ เพราะธนาคารเหล่านั้นต้องขาดทุน ธนาคารดังกล่าวจึงทำการสู้ตัวกันและได้

หยุดธุรกิจไป 2-3 วัน แต่ในที่สุดก็ต้องยอมแพ้ อย่างไรก็ตามระบบใหม่นี้ไม่อาจสนับสนุนอิทธิพลของโภคภัณฑ์ไปได้ทั้งหมด เหตุผลเดียวคงเป็นเงินที่ใช้เพื่อหักภาษีไปในประเทศ และถ้าหากโภคภัณฑ์ในตลาดโภคภัณฑ์ขึ้นก็อาจมีอัตราจากการที่เหตุผลเดียวกันนี้เป็นแหล่งออกได้ (สนธิสัญญา กับต่างประเทศต้องยอมให้ส่งโภคภัณฑ์และหักภาษีออกได้โดยเสรี) และเมื่อปรากฏว่า ราคากลไกเงินเริ่มสูงขึ้น จากที่เคยต่ำมากในปี 2445 จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้น ๆ ตอนสนอง ซึ่งปรากฏว่าระหว่างเดือนวันวาคม 2445 ถึงเดือนวันวาคม 2450 ค่าเงินบาทเพิ่มขึ้นกับเงินปอนด์มีการเปลี่ยนแปลงไม่น้อยกว่า 16 ครั้ง และแต่ละครั้งเงินบาทก็ได้ปรับขึ้น เพราะเงินบาททำด้วยโภคภัณฑ์มีค่ามากขึ้นในที่สุดอัตราแลกเปลี่ยนก็เป็น 13 บาทต่อ 1 ปอนด์ นโยบายของรัฐบาลก็คือ จะเพิ่มน้ำหนักของเงินบาทถ้าหากโภคภัณฑ์สูงขึ้น แต่จะไม่ลดค่าเงินบาท ถ้าหากโภคภัณฑ์ต่ำลง ดังนั้นแม้ราคาโภคภัณฑ์จะต่ำลงอีกหลายหลัง พ.ศ. 2449 อัตรา 13 บาทต่อ 1 ปอนด์ก็ยังคงเป็น เช่นนี้อยู่อีกหลายปี ในปี 2451 ก็ได้มีการออกพระราชบัญญัติตามฐานทางคำชี้แจงให้ประเทศไทย ยอมรับมาตรฐานทางคำเป็นทางการในปีนั้นหลังจากที่ในทางปฏิบัติ ได้ทำงานแล้วตั้งแต่ปี 2445

ถ้าหากว่ามีการเปลี่ยนเงินที่หมุนเวียนให้เป็นเงินที่เป็นเงินจริง ๆ ก็ไม่ต้องขึ้นกับค่า ของโภคภัณฑ์ที่ใช้ทำหรืออันเปลี่ยนค่าอยู่เสมอแล้วประเทศไทยก็จะสามารถหลีกเลี่ยงความยุ่ง ยากในอนาคตได้มาก ซึ่งการทำเช่นนั้นทำได้โดยลดน้ำหนักของโภคภัณฑ์ในเครื่องเงิน เพื่อให้ เหตุผลจะได้ไม่เปลี่ยนแปลงค่าตามโภคภัณฑ์ในตลาดโลก หรือโดยการใช้ชนบัตรแทนเครื่องเงิน แต่ ปรากฏว่าการทำเช่นนี้ถูกปฏิเสธ เพราะรัฐบาลกลัวว่าจะทำให้คนขาดความเชื่อมั่นในเงินตรา ชนบัตรมิใช้เพิ่มนากหลังจากปี 2445 ก็จริงแต่ก็ยังสามารถแลกเปลี่ยนเครื่องเงินได้เต็มค่า และ ทันทุนหลังด้วยโภคภัณฑ์สำรองและเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้เครื่องเงินก็ยังคงเป็นเงิน หมุนเวียนส่วนใหญ่ของประเทศไทยด้วย

กลไกของการเงินแบบใหม่นี้ ทำงานอย่างมีผลติดมากจนเกือบปลายสุดคราฟิกครั้งที่ 1 จาก พ.ศ. 2445 ถึง 2450 ไทยได้ประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนจากเดิม 21.70 บาทเป็น 13 บาทต่อ 1 ปอนด์และดำเนินการที่อัตราเดิม ต่อมา ส่วนใหญ่ของช่วง พ.ศ. 2445 ถึง 2462 นั้น ดีمانด์ในเงินบาทก็มีมาก^{1/} และรัฐบาลเป็นผู้จัดหาเงินบาทไว้แลกเปลี่ยนกับเงินปอนด์ โดย จ่ายในอัตรา 13 บาทต่อ 1 ปอนด์เป็นส่วนใหญ่เพื่อรักษาสัดส่วนของอัตราแลกเปลี่ยนเอาไว้ กระทรวงพระคลัง ต้องพยายามจัดหาเงินตราให้เพียงพอ กับความต้องการที่มีมากโดยธนาคาร ต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่า ถ้าจะสนองความต้องการนั้นให้มีเพียงพอ ก็ต้องโดยใช้เงินกระดาษเท่านั้น

^{1/} การได้ปรับเปลี่ยนค่าโดยเฉลี่ยในช่วงนี้ทำให้มีอัตราต่างประเทศเข้ามามากก็มีความต้องการแลกเปลี่ยนมากขึ้นด้วย

การอนุเวียนของชนบัตรจึงเพิ่มขึ้นอยู่สี่เท่าต่อหนึ่ง^{2/} จากที่เคยมีชนบัตรมูลค่ารวม 3 ล้าน 5 แสนบาทในปี 2446 ที่เพิ่มเป็น 113 ล้าน 8 แสนบาทในปี 2452 ชนบัตรที่อนุเวียนนี้มีสำรองอนุนุ หลังอยู่ต่ำ 100% ข้อกำหนดเกี่ยวกับสำรองอนุนุหลังการพิมพ์ชนบัตรนี้ แม้จะเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ แต่โดยทั่วไปแล้ว สำรองนี้ก็มีการควบคุมอย่างเข้มงวด ก่อน พ.ศ. 2449 นั้นปรากฏว่า 75% ของสำรองต้องอยู่ในรูปเครื่องเงินและอีก 25% จึงจะสำรองในรูปหลักทรัพย์ของต่างประเทศได้ ในปี 2449 กฎหมายได้เปลี่ยนโดยชอบให้สำรองในรูปหลักทรัพย์เป็นได้ถึง 50% แต่ถึงกระนั้นก็ ไม่เคยมีการปล่อยให้สำรองในรูปหลักทรัพย์มีสูงถึง 50% ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัย ในช่วงนี้ เหรียญเงินยังคงมีใช้อนุเวียนทั่วไป แต่ชนบัตรก็มีผู้นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากความ ต้องการเงินบาทมีมากจนไม่อาจมีเพียงพอได้ถ้าไม่ใช้เงินกระดาษ

(2) วิกฤติการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 1

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2457-2461) ได้เกิดปัญหาด้านเงินตราขึ้น เนื่องจากความต้องการเงินบาทมีมาก เพราะว่ามีความต้องการซื้อในต่างประเทศสูง แต่ปริมาณ สินค้าเข้าออกตัดลง เนื่องจากสงครามในยุโรป กระทรวงพระคลังหาเงินบาทมาเพียงพอให้ห่อค้า ส่งออก แลกได้ก็ด้วยการออกชนบัตรเท่านั้น เนื่องจากไม่อาจซื้อได้หากเงินเข้ามาทำเหรียญได้ จากการที่ราคาโอลด์เงินสูง และถูกควบคุมโดยฝ่ายสันพันธมิตรในยามสงคราม ได้มีการนำเอา เหรียญเงินบางส่วนที่เคยใช้สำรองอนุนุหลังชนบัตรมาใช้ เนื่องจากมีกรุลดลัดสัดส่วนที่เคยกำหนด ไว้ว่าให้สำรองในรูปเงินเหรียญลง อย่างไรก็ตามปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่นั้นก็มาจากการ พิมพ์ชนบัตร

เมื่อสิ้นสงครามโลกสิ่งที่ทำให้ระบบการเงินสั่นคลอนก็เริ่มนิ่งลงรุนแรงขึ้น สาเหตุ ประการแรกก็คือ ความต้องการซื้อข้าวได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก many ทำให้ราชาข้าวสูงขึ้นอย่างที่ไม่คาดคิดมาก่อน คือจากที่เคยเป็น 5.5-7.5 บาทต่อถัง ในช่วงสงครามมา 9-11 บาทต่อถัง และ ต่อมาก็เป็น 14 บาทต่อถัง ในปีสุดท้ายของสงคราม (ปี 2461) และในปี 2462 ก็ได้เพิ่มเป็นถึง 34 บาท ราคาน้ำที่สูงขึ้นเช่นนี้ทำให้มีการแย่งกันส่งข้าวออกกันมาก ความต้องการเงินบาทจากห้อง ผู้ส่งออกและธนาคารมีมาก จนถ้าหากจะสนองความต้องการนี้ให้เพียงพอแล้ว กระทรวงพระคลังฯ ต้องดำเนินนโยบายฉุกเฉินโดยยอมให้สำรองชนบัตรอยู่ในรูปหลักทรัพย์ต่างประเทศได้ถึง 100% เพื่อจะได้พิมพ์ชนบัตรเพิ่มได้เต็มที่และเหรียญเงินที่เคยสำรองไว้ก็ถูกนำมาอนุเวียนได้หมดด้วย

2/ รัฐบาลไทยเริ่มพิมพ์ชนบัตรขึ้นในปี 2446 โดยให้ ธนาคารที่เคยออกชนบัตรถอนชนบัตรของธนาคารออกจากอนุเวียน เสีย

ในตอนนี้ได้มีการประกาศเลิกการยอมให้นำเงินกระดายมาเข้าเป็นเหรียญเงินได้ ซึ่งเป็นมาตรฐานเดิมที่ได้รับการยอมรับในสากล แต่ในปัจจุบันนี้เมื่อชนบัตรที่สั่งพิมพ์จากอยู่ในประเทศส่วนมากไม่ได้ ก็มีการนำเอามา 1 นาทมาพิมพ์ทั้งหมดเป็นค่า 50 บาท ด้วยวิธีการนี้ทำให้เงินตราที่หมุนเวียนมีปริมาณมากขึ้น มูลค่าของชนบัตรได้เพิ่มจาก 60 ล้านบาทในเดือนมีนาคม 2461 เป็น 114 ล้านบาทในเดือนมีนาคม 2462 และขึ้นตึงจุดสูงสุด 143 ล้านบาทในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน ในขณะเดียวกันนี้การส่งออกข้าวมีนาสนใจนำกลัวจะไม่มีข้าวพอขายในประเทศ ประกอบกับราคاخ้าวที่สูงทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่เดือดร้อน ในที่สุดจึงมีการห้ามส่งข้าวออก ยกเว้นในบางกรณีเท่านั้นตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2462 เป็นต้นไป

สาเหตุประการที่ 2 ของความกระทบกระเทือนในระบบเงินตราของไทย ก็คือการที่ราคาของโลหะเงินสูงขึ้น เนื่องจากการส่งออกโลหะเงินนั้นมีกำไร ตั้งแต่ระดับราคาโลหะเงิน 39 เพินนีต่อ 1 ออนซ์ เป็นต้นไป ดังนั้นการที่ราคาโลหะเงินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จาก 48 เพินนีเป็น 58 เพินนีต่อออนซ์ ในระหว่างเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม 2462 และยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เห็นได้ว่าเงินบาทกำลังตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกหลอกเป็นโลหะเงินแล้วส่งออกไป ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินตรา ปรากฏว่ามีการลักลอบหลอกหรือขโมยเงินบาทเป็นโลหะเงินแล้วส่งออกมากโดยเฉพาะระหว่างปี 2460 และ 2463 เพื่อรักษาโลหะเงินที่หมุนเวียนเอาไว้ในเดือนกันยายน 2462 รัฐบาลจึงได้เพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนจาก 13 เป็น 12 บาทต่อ 1 ปอนด์ เพื่อที่เวลามีเงินปอนด์มาแลกจะได้ใช้เงินบาทแลกน้อยลง และค่าของโลหะเงินในรูปเหรียญเงินบาทสูงขึ้นจนกำไรที่จะได้จากการหลอกขายเป็นเนื้อโลหะมีน้อยลงหรือหมดไป อ忙่าไร้ความสามารถการทำเช่นนี้ทำให้เงินตราต่างประเทศที่กระทรวงพระคลัง ถือไว้เป็นจำนวนมาก^{3/} มีค่าลดลง นอกจากนี้การห้ามส่งออกข้าวทำให้ความต้องการเงินปอนด์มีมากขึ้น^{4/} และทำให้ต้องสูญเสียเงินปอนด์ออกไปเรื่อย ๆ ด้วย และที่เลวร้ายยิ่งขึ้นก็คือ เมื่อราคาโลหะเงินยังคงเพิ่มขึ้นต่อไป รัฐบาลก็ต้องเพิ่มค่าของเงินบาทในอัตราแลกเปลี่ยนขึ้นเพื่อป้องกันการสูญเสียโลหะเงินออกไปอีก โดยเพิ่มจาก 12 บาทเป็น 10.89 บาทต่อปอนด์ ในเดือนตุลาคม 2462 และในที่สุดก็เป็น 9.54 บาทต่อปอนด์ ในเดือนพฤษภาคมปีเดียวกันอันเป็นผลให้ เงินปอนด์ที่ถือไว้ยังกระทรวงพระคลัง มีปริมาณและมูลค่าลดลงไปมากขึ้นอีก ดังนั้นแม้โลหะเงินจะยังมีราคาสูงขึ้นต่อไป รัฐบาลก็ไม่สามารถเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนให้มากไปกว่านี้

3/ ในช่วงที่มีการส่งออกข้าวมากจึงได้เงินตราต่างประเทศเข้ามามากและพ่อค้าส่งออกก็นำมาแลกเป็นเงินบาทไปจากกระทรวงพระคลังฯ

4/ การเพิ่มค่าของเงินทำให้ราคาน้ำมันดิบสูงขึ้นในสายตาต่างประเทศและขณะเดียวกันทำให้ราคาน้ำมันดิบต่างประเทศสูงลง ดังนั้นการซื้อสินค้าเข้ามามากขึ้นทำให้มีความต้องการแลกเงินตราต่างประเทศมากเพื่อเอาไปซื้อสินค้าเข้า

ในปลายปี 2462 นี้เอง วิกฤติการณ์ที่ร้ายแรงอย่างแท้จริงก็อุบัติขึ้น คือภาวะฟันแಡงในปี 2462 ทำให้รัฐบาลต้องห้ามการส่งออกข้าวโดยถาวรสิ่งเพาะปลูกข้าวจะขาดแคลน ความจริงการที่สินค้าออกดองลดลงมากนี้ รัฐบาลควรดำเนินนโยบายลดค่าเงินนาทลง เพื่อลดการสั่งเข้าและทำให้กระทรวงประศัลศดการสูญเสียเงินปอนด์ลง¹⁷ อย่างไรก็ตามการทำเช่นนี้ก็จะทำให้การหลอมเหรียญเงินบาท เป็นໄโลหะเงินส่งออกนักประเทศ มีกำไรมากขึ้นซึ่งรัฐบาลก็ไม่ต้องการ เพราะรัฐบาลประสงค์จะรักษาໄโลหะเงินที่หmundเวียนเอาไว้เนื่องจากกลัวประชาชนจะหมดความเชื่อถือในชนบัตร

รัฐบาลคงปล่อยให้ค่าเงินนาทอยู่ในระดับสูง คือในอัตราแลกเปลี่ยน 9.54 บาทต่ำปอนด์ ซึ่งทำให้กระทรวงประคลังต้องสูญเสียเงินปอนด์ไปเป็นจำนวนมาก โดยในช่วงปี 2463/64 เท่านั้นก็ต้องสูญเสียไปถึง 5 ล้านปอนด์และทำให้ไทยต้องเสียเปรียบคุลัญการค้าเป็นครั้งแรกนับแต่มีการทำสนธิสัญญาการค้ากับตะวันตกในปี 2398 ด้วย แต่ในที่สุดวิกฤติการณ์ก็ได้ลดความรุนแรงลงเนื่องจากการเพาะปลูกที่ได้ผลดีในปี 2463 ทำให้การส่งออกข้าวฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง ในปี 2464 และเมื่อราคาน้ำข้าวในตลาดโลกลดลงมาเนื่องจากพม่าและอินโดจีนผลิตข้าวได้มาก การห้ามส่งออกข้าวถูกยกเลิกไปในปี 2464 นี้เอง อย่างไรก็ตามในตอนนั้นการสูญเสียเงินปอนด์ซึ่งใช้เป็นสำรองหนุนหลังธนบัตรออกใหม่ก็ได้ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในประเทศที่เคยเป็นถึง 143 ล้านบาทในเดือนกรกฎาคม 2462 เหลือเพียง 73 ล้านบาทเท่านั้นในเดือนมีนาคม 2464

อัตราแลกเปลี่ยนยังคงถูกปล่อยไว้ในระดับ 9.54 บาทต่อปอนด์ เช่นเดิมอีกเป็นเวลาหนึ่ง
แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ตัดสินใจลดค่าเงินบาทลงเป็น 11 บาทต่อปอนด์ในเดือนกรกฎาคม 2466 เพื่อ
ลดความบีบคั้นในการหาเงินปอนด์มาให้ ผู้สั่งเข้าและธนาคารแลกและเพื่อตัดอุปสรรคในการส่ง
ออกด้วย เนื่องจากค่าเงินบาทที่สูงทำให้สินค้าของไทยคุ้นเคยในสายตาของต่างประเทศ
หลังจากลดค่าของเงิน การฟื้นตัวก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว สินค้าออกได้เพิ่มขึ้นและการสูญเสียเงิน
ปอนด์ ออกไปจากพระคลังฯ ก็หยุดลง

โดยตลอดช่วงจาก พ.ศ. 2445-2466 นี้ ปรากฏว่าปริมาณเงินภายในประเทศนั้นจะเพิ่มหรือลดลงในอัตราเดียวกับปริมาณ เงินตราต่างประเทศที่กระทรวงพระคลังถือไว้ เนื่องจากโลกแห่งเงินไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้มาก ปริมาณเงินจึงอยู่ในรูปหนี้ซึ่งกักใช้เงินตราต่างประเทศเป็นสำรองหนทางลัง ส่วนเงินประเภทเงินฝากเพื่อเรียกโคลี่ใช้เชิงกีบั้งมีใช้น้อยมาก

สิ่งที่น่าสังเกตุประการหนึ่งก็คือ สนใจสัญญาณต่างประเทศนั้น เป็นข้อดีของภาระการจัดการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทยด้วย เพราะการที่ไทยไม่สามารถจำกัดการสั่งเข้า

๕/ การจดจำเงินนาทีให้สินค้าต่างประเทศคราฟต์แพงก์น์ และมีการสั่งเข้าล็อกลงชื่อสูญเสียเงินตราต่างประเทศไปป้องกัน

และการเข้ามายังในอัตราต่ำไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้มีค่าเงินบาทถูกกำหนดสูงขึ้น รัฐบาลไทยก็ไม่สามารถป้องกันการเพิ่มการสั่งเข้าอันจะทำให้ต้องสูญเสียสำรองเงินตราต่างประเทศออกไปได้

(3) ระยะเสถียรภาพก่อนสงเคราะห์โลกครั้งที่ 2

หลังจากการพื้นตัวจากวิกฤติการณ์เมื่อปี 2464 การเงินของไทยก็มีเสถียรภาพติดต่อมานานกว่า 11 นาทีต่อปี แต่เมืองไทยเข้ามายังในมาตรฐานทองคำอย่างเป็นทางการในปี 2451 ก็ได้กำหนดค่าเงินบาทไว้เท่ากับทองหนัก .6627 กรัม ซึ่งอัตราเริ่ดั้งเดิมที่ถูกกำหนดที่ญี่ปุ่นบุกในปี 2484

ในช่วงหลังสงเคราะห์โลกครั้งที่ 1 ไปจนถึงก่อนสงเคราะห์โลกครั้งที่ 2 นี้ โดยทั่วไปประเทศไทยมีดุลย์การค้าได้ปรับปรุงทำให้สำรองทองคำและเงินตราต่างประเทศมีมากขึ้นอันเป็นผลให้ปริมาณเงินหมุนเวียนมากขึ้น ทำให้สถานการณ์ด้านเงินตราดีขึ้น มีเสถียรภาพสูง

เงินตราหมุนเวียนนั้นแม้จะไม่ได้เพิ่มขึ้นทุกปี แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงดังกล่าว โดยที่เห็นได้สื่อมความนิยมลง และค่อย ๆ หายไปจากห้องคลอด เมื่อคนชอบในความสะอาดของชนบทมากขึ้น ปริมาณเงินในรูปของเงินฝากเพื่อเรียกโดยใช้เช็ค แม้จะเพิ่มขึ้นด้วยในช่วงนี้ แต่ก็ยังน้อยและใช้จัดเพียงเขตกรุงเทพฯ เท่านั้น คือในปี 2484 มีเพียง 77 ล้านบาท เมื่อเทียบกับชนบทที่มีหมุนเวียนอยู่ 287 ล้านบาท

ระยะจาก พ.ศ. 2484-2493

ภาวะสงเคราะห์โลกครั้งที่ 2 ที่เริ่มในปี 2484 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในระบบเงินตราของประเทศไทย การค้าต่างประเทศได้ลดลงอย่างมาก เงินปอนด์ที่ใช้เป็นสำรองหมุนห่วงชนบทซึ่งฝากไว้ที่อังกฤษก็สูญไป ชนบทเริ่งมีสำรองหนุนหลังไม่เต็มที่ เป็นผลให้ในเดือนมกราคม 2485 ประเทศไทยต้องลดค่าเงินบาทลง และกำหนดให้ใช้พันชนบทรัฐบาลเป็นสำรองหนุนหลังเงินตราได้ และต่อมาในปี 2485 นั้นเอง เงินบาทถูกลดค่าลงอีก 36% เมื่อไทยหันไปใช้มาตรฐานเงินเยน ของญี่ปุ่นซึ่งเทียบค่าเงิน 1 บาทเท่ากับ 1 เยน

ในระหว่างสงเคราะห์ ปริมาณเงินหมุนเวียนได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยมากจาก 3 แหล่ง ด้วยกันคือ แหล่งแรกมาจากการสั่งออกดินค้าเป็นอันมากไปยังญี่ปุ่นทำให้มีการออกชนบทเงินบาทขึ้นมาเท่านั้น แหล่งที่สองคือการสั่งออกดินค้าที่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก แหล่งที่ 3 เป็นเนื้องจากรัฐบาลใช้จ่ายสูงเกินรายได้ จึงต้องการหารายได้เพิ่มขึ้นโดยออกพันชนบทรายปีให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย อันเป็นกระบวนการที่ทำให้มีการขยายปริมาณชนบทเรื้อรัง เนื่องจากพันชนบทรัฐบาลใช้เป็นสำรองหนุนหลังการพิมพ์ชนบทได้ และแหล่งที่ 3 อันเป็นแหล่งที่ใหญ่ที่สุดของประมาณเงินที่เพิ่มขึ้นนี้

ก็คือ รายจ่ายที่ญี่ปุ่นเข้ามายื้อสินค้าและบริการในประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยถูกกำหนดให้พิมพ์ธนบัตรเงินบาทขึ้นเท่ากันจำนวนสินเชื่อเงินเยนที่ญี่ปุ่นถูกและนำมาใช้จ่ายดังกล่าวเนื่องจากการใช้จ่ายจำนวนมหาศาลของญี่ปุ่นนี้ทำให้ประเทศไทยมีปริมาณเงินและระดับราคาเพิ่มขึ้นอย่างมาก many⁸ เช่นราคาน้ำตาลทรายขาวเพิ่มขึ้นจากระดับก่อนสองครรษณถึง 39 เท่า เหลือราคาสูงขึ้น 89 เท่าสื้อตัว ฝ่ายขาวราคาเพิ่มขึ้น 43 เท่าเป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีความพยายามที่จะผลิตสินค้าเหล่านี้เพิ่มขึ้นแต่ก็ไม่อาจทำได้ง่ายนัก เพราะความสามารถในการผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ

รัฐบาลเกือบไม่อาจทำสิ่งใดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ได้เลยตราบใดที่การใช้จ่ายของญี่ปุ่นยังคงเป็นไปในอัตราสูง และเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ต่อสัมพันธมิตรในปี 2488 เงินเยนที่ประเทศไทยมีอยู่ก็หมดค่าลง และเงินบาทที่มีอยู่ก็เกือบไม่มีอะไรเหลือหลัง ออกจากกองแบงและเงินที่มีอยู่นักในประเทศไทย กับทองอีก 257,000 ออนซ์ ซึ่งฝากไว้ที่สหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ก็ดีขึ้น เมื่อทางจำนวนหนึ่งที่ถูกยึดไว้ที่ธนาคารได้ถูกคืนมาให้ในปี 2492 และก่อนหน้านี้ในปี 2489 ก็มีการคืนเงิน 1 ล้านปอนด์ที่เก็บสำรองไว้ในอังกฤษก่อนสองครรษณให้ด้วย ความจริงเงินที่ฝากไว้ที่อังกฤษมีมูลค่ามากกว่าที่คาดไว้เพื่อหักยอดเงินกู้และดอกเบี้ยที่ค้างจ่ายอังกฤษตั้งแต่สองครรษณตลอดจนหักจ่ายขาดเชยต่าง ๆ ให้อังกฤษด้วย

ปัญหาที่ประเทศไทยเผชิญหลังสองครรษณที่ 2 นี้ ร้ายแรงมาก เพราะในตอนสิ้นสองครรษณนี้ประเทศไทยเกือบไม่มีเงินตราต่างประเทศอยู่เลย ในขณะที่มีความต้องการซื้อสินค้าจากต่างประเทศอย่างสูงและสำรองหนุนหลังการพิมพ์ธนบัตร ก็ต่ำมากด้วย เห็นได้ชัดกว่าทางแก้ที่ดีที่สุดก็คือรับฟื้นฟูการค้าขายออกโดยเร็ว แต่ก็ปรากฏว่ามีปัญหา เนื่องจากสินค้าออกสำคัญไม่อาจผลิตได้ทัน กล่าวคือห้ามคิดเหมือนเดิมกัน ไม่อยู่ในสภาพที่จะทำงานได้ การผลิตไม่สักก็ต้องใช้เวลาในการเริ่มต้นใหม่ และในตอนสิ้นสองครรษณใหม่ ๆ นี้ไทยก็ต้องส่งข้าวออกโดยไม่ได้อะไรตอบแทนอยู่ระหว่างนี้ และต่อมาเกิดต้องขายในราคากثيرมากด้วยเพื่อทำโภย ที่มีส่วนร่วมกับญี่ปุ่นในสองครรษณ เหตุดังกล่าวเนี่ยทำให้กว่าการส่งออกของไทยจะพื้นตัวได้ก็เป็นถึงในปี 2491

ในการเผชิญกับปัญหานี้ รัฐบาลได้เข้ากำหนดอัตราแลกเปลี่ยนทางการให้คงที่ ณ อัตรา 40 บาทต่อปอนด์ หรือ 9.925 บาทต่อ 1 เหรียญสหราชอาณาจักร ในเดือนพฤษภาคม 2489 และเข้าควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ผลตอบแทนทั้งหมดจากการส่งออกจะต้องนำมาราคาแลกเปลี่ยนบาทที่ธนาคารแห่งประเทศไทยในอัตราทางการ และการจะซื้อ

^{8/} ระดับราคาสูงขึ้นทั้งเมืองจากสินค้าขาดแคลนขายสองครรษณเมื่อจากเงินมีค่าลดลงเพาะพิมพ์ธนบัตรโดยแทนไม่มีสำรองหนุนหลัง ทำให้หักเงินเท่าเดิมมีค่าซื้อสินค้าได้น้อยลงหรือเท่ากับมาราคาสินค้าสูงขึ้นนั่นเอง

เงินตราต่างประเทศ จะขายให้เฉพาะเมื่อไปซื้อสินค้าออกที่รัฐบาลอนุมัติเท่านั้น การควบคุม การแลกเปลี่ยนเงินตราเรือนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถสะสมสำรองเงินตราต่างประเทศขึ้นให้ได้เพียงพอจะรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน (หรือก็คือเสถียรภาพของเงินบาท) เอาไว้ได้ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการควบคุมสินค้าเข้าไม่ให้มีมากเกินไปจนทำให้ประเทศไทยต้องล้มละลายทางการเงินอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนโดยสันเชิง ไม่อาจควบคุมให้เป็นไปได้ เพราะมีการลักลอบแลกเปลี่ยนในตลาดมีดกันมาก รัฐบาลจึงเปลี่ยนไปใช้วิธีการควบคุมเพียงบางส่วนซึ่งทำได้จริงจังขึ้น กล่าวคือ หลังจากนัดรวม 2490 ผลได้ในรูปเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าสำคัญ 4 ประเภทคือ ข้าว ยางพารา ไม้สัก และดีบุก จะต้องนำมาระบุแลกเงินบาทที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยขាណนั้นผู้ส่งออกต้องนำรายได้เงินตราต่างประเทศที่ได้ไปแลกเป็นเงินบาททั้งหมด ส่วนสินค้าอื่นถูกกำหนดให้นำไปแลกเพียง 50% และต่อมาถูกลดลงให้ผู้ส่งออกยางส่งมอบเงินตราต่างประเทศเพียง 20% ผู้ส่งออกดีบุกส่งเพียง 40% โดยที่ผู้ส่งออกไม้สักไม่ต้องเดย แต่ขាណนั้นผู้ส่งออกต้องส่งมอบรายได้เงินตราต่างประเทศทั้งหมดอยู่ ด้วยวิธีนี้ จึงได้มีเงินตราต่างประเทศสะสมอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมากขึ้น เงินนี้จะถูกนำไปแก้ผู้สั่งเข้าสินค้าที่จำเป็น เช่นน้ำมันเชื้อเพลิงความชำรุดของรัฐบาล ในอัตราทางการและส่วนที่เหลือถูกเก็บสำรองไว้ทุนหลังเงินตรา

ในวิธีการหลังนี้ทำให้รัฐบาลสะสมเงินตราต่างประเทศได้มากขึ้น และสามารถมีอิทธิพลกำหนดสินค้าเข้าได้ด้วย และทำให้เงินตรามีเสถียรภาพขึ้นโดยปรากฏว่า มีการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนทางการเพียงครั้งเดียวเท่านั้นในปี 2492 เนื่องจากเงินปอนด์ลดค่าลงประเทศไทยจึงเพิ่มค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับปอนด์จาก 40 เป็น 35 บาทต่อปอนด์และลดค่าเมื่อเทียบกับดอลลาร์จาก 9.925 เป็น 12.50 บาทต่อดอลลาร์

แม้ว่าความต้องการซื้อสินค้าเข้ามีมาก และสินค้าออกก็ไม่ค่อยพร้อมตลาดจนยังมีความยุ่งยาก ทางการเมืองในประเทศไทยด้วย แต่ก็ปรากฏว่าประเทศไทยสามารถพัฒนาการได้เปรียบดุลย์การค้าและมีสภาพเงินตราที่นั่นคงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีปัจจัยหลายประการให้ประสบผลสำเร็จ ดังกล่าวคือ

- (ก) มีความต้องการซื้อสินค้าออกของไทยในตลาดโลกอย่างมาก โดยที่ประเทศอื่นไม่อาจผลิตได้ทำให้มูลค่าสินค้าออกของไทยเพิ่มขึ้นมาก
- (ข) การที่ประเทศไทยสามารถพัฒนาการผลิตได้เร็วกว่าประเทศอื่น ทำให้ได้รับผลดีจากการที่ราคากลางในตลาดโลกเพรียบความขาดแคลน

- (ก) ระบบกำรควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยดึงเอาผลตอบแทนเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกเข้าไว้ และช่วยให้รายได้ในกรุงศักดิ์ราชอาณาจักรไป
- (ง) สินค้าเข้าที่ไม่จำเป็นถูกขัดขวางโดยคำแหงภาษี และโดยอัตราแลกเปลี่ยนที่เสียเปรียบ^{7/}
- (จ) โครงการลงทุนภายใต้ประเทศไทยที่จำเป็นต้องมีการสั่งเข้าสินค้าประเภททุนจำนวนมากนั้น ยังมีความสำคัญอยู่ ไม่ทำให้เสียเปรียบดุลย์การค้าได้
- (ฉ) เศรษฐกิจไทยยังคงง่าย สามารถนำตัวการบริโภคได้ดีเมื่อจำเป็น ปรากฏว่าสำรองเงินตราต่างประเทศของไทยมีการฟื้นตัวขึ้นอย่างน่าพอใจ คือเพิ่มจากจุดต่ำสุดที่มีเพียง 8.1% ของชนบัตรหมุนเวียนในประเทศในเดือนธันวาคม 2488 เป็น 87.2% ในเดือนธันวาคม 2494 ในปัจจุบันไทยจึงเลิกควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนปล่อยให้เงินบาทแลกเปลี่ยนได้ในอัตราเสรี และเงินบาทก็ได้เป็นเงินตราที่แข็งที่สุด สกุลหนึ่งของโลกติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับนโยบายด้านเงินตราของไทย

ลักษณะที่น่าสังเกตของนโยบายด้านเงินตราของประเทศไทยในระยะ 100 ปีหลังจาก พ.ศ. 2398 คือการยึดถือตามอนุรักษณ์นิยมไม่ยอมเปลี่ยนง่าย ๆ โดยเป้าหมายหลักคือป้องกันภัยทางเศรษฐกิจและเงินบาทในตลาดเงินตราต่างประเทศเอาไว้ซึ่งคุ้มครองประเทศให้เจริญรุ่งเรือง แต่ในปัจจุบันประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนเป็นอัตราเสรีแล้ว ทำให้เงินบาทสามารถแข่งขันใน国际市场ได้ดีขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและเศรษฐกิจภายในประเทศ

ตัวอย่างสำคัญของนโยบายเงินตราแบบอนุรักษณ์นิยมคือ การมีสำรองเงินตราอยู่ในระดับสูงมากเกือบตลอดเวลาหนึ่งแต่เริ่มมีการออกชนบัตร ในปี 2445 ทำให้เงินตราต่างประเทศมีความสามารถในการซื้อขายได้มากขึ้น แต่ในปัจจุบันประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนเป็นอัตราเสรีแล้ว ใน พ.ศ. 2473 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยเติบโตเร็ว ทำให้เงินบาทแข็งแกร่งขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้ต้องหันมาใช้มาตรการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน เช่น ห้ามนำเงินต่างประเทศเข้าประเทศ หรือห้ามนำเงินต่างประเทศออกจากประเทศ ทำให้เศรษฐกิจไทยเสียหายอย่างมาก แต่ในปัจจุบันประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนเป็นอัตราเสรีแล้ว ทำให้เศรษฐกิจไทยสามารถแข่งขันใน国际市场ได้ดีขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและเศรษฐกิจภายในประเทศ

^{7/} สินค้าเข้าที่จำเป็นนั้นคือสิ่งของที่ขาดไม่ได้ในอัตราทางการค้าที่สูงกว่าความจริง เพราะจะต้องนำเข้ามาใช้ในประเทศ แต่สินค้าที่ไม่จำเป็นต้องออกในอัตราเสรี ซึ่งสินค้าที่มีค่าต่ำ จึงต้องใช้เงินจำนวนมากในการนำเข้า

ค่างประเทศอยู่มากในระหว่างปี 2448-2467 ก็มีการกู้เงินราว 170 ล้านบาทจากต่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้นมีสำรองเงินตราต่างประเทศที่เก็บไว้เฉย ๆ ในน้ำออกใช้เป็นมูลค่า 100-200 ล้านบาท

นโยบายด้านเงินตราแบบอนุรักษ์นิยมยังปรากฏในรูปอื่นอีกหลายแบบ เช่น การลังเลที่จะลดส่วนผสมของโภภะเงินในเหรียญลง หรือการลังเลในการตั้งธนาคารกลางขึ้นทำให้ต้องพึงธนาคารต่างประเทศอย่างมากเป็นเวลาหลายสิบปีและในต่างจังหวัด การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการค้าและการเป็นอุปสรรคต่อการค้าแต่รัฐบาลก็ลังเลที่จะจัดการปัญหานี้

คำตามท้ายบทที่ 8

1. จงอธิบายโดยละเอียดถึงผลจากการเปิดประตุการค้ากับชาติตะวันตกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเงินตราและระบบการเงินในประเทศไทย พ.ศ. 2398
2. จงอธิบายถึงสาเหตุที่ประเทศไทยต้องเข้าสู่มาตรฐานการบริเวณดังนี้ โดยอิงค่าเงินปอนด์ในปี พ.ศ. 2445 และลักษณะการดำเนินการเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการบริเวณดังกล่าว
3. จงอธิบายถึงสภาพทั่วไปของวิกฤติการณ์ทางการเงินของไทยในช่วงหลังจากสังคมโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงใหม่ ๆ และวิเคราะห์ว่า เพราะเหตุใดจึงยกที่จะหามาตรการมาแก้ไข
4. จงอธิบายถึงสาเหตุและลักษณะความรุนแรงของการเงินเพื่อในช่วงสังคมโลกครั้งที่ 2
5. จงอธิบายถึงสภาพทั่วไปของวิกฤติการณ์ทางการเงินของไทยในช่วงหลังจากสังคมโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใหม่ ๆ และมาตรการในการแก้ไข
6. จงอธิบายว่า เพราะเหตุใดนโยบายการเงินของไทยในช่วงหลังจาก พ.ศ. 2398 จนถึงประมาณช่วงก่อน พ.ศ. 2475 จึงเป็นแบบอนุรักษ์นิยม และไม่สามารถนำสำรองเงินตรามาใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาตามที่มีนักประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์บางคนในยุคหลังวิจารณ์ไว้ได้

1

